

Biraz sonra paylaşacağım yazı bana ait değil. Yazının sahibi yazıyı benim bu siteye koymam için hazırlamış da değil. Uzun süredir aklıma takılan fakat derinlemesine inceleme imkanı bulamadığım “hamd” kavramını sosyal medyada bir arkadaş profilinde paylaşmış. Ben bu arkadaşla, kendime ve herkese bir iyilik yaparak çalışmasını daha kalıcı hale getirmek için “misafir yazılar” kısmında yayınlamaya karar verdim. Paylaştığım yazının tüm bulgularını derinlemesine incelemedim. Fakat konuyu çalışmak isteyenler için güzel bulgular içerdiğini düşünüyorum.

Yazıya geçmeden, faydalı işler yapmak isteyenlere her zaman yaptığım tavsiyeyi tekrar yapacağım: Çalışmalarınızı sosyal medyada “heba” etmeyin. O anda gelen yorumların çokluğuna, beğeni sayısına, takipçinizin artmasına aldanmayın. Çalışmalarınızı öncelikle yazım ve kompozisyon kurallarına uygun şekilde “makale” haline getirin. Bunu yapmanın faydasını göreceksiniz. Ben bir çok çalışma notumu yazıya dökerken eksiklerimi fark ediyorum ve çalışma aşamasına geri dönüyorum. Daha sayabileceğim pek çok faydası var.

Öte yandan hepimiz zamanı, kapasitesi ve yetenekleri kısıtlı kişileriz. Bir konunun her yönünün çalışmaya zaman ayıramayız. Birlikte çalışarak yol almalıyız. Söz gelimi ben Micheal Sikkofield’in blog’unda yazdığı ve daha sonra kitaplaştırdığı “tasavvuf” konusuna onun kadar zaman ayıramazdım. Zaten gerek de yok. Cemre bu konuyu çalışmış, derli toplu bir şekilde sunmuş; birisi bana sorarsa sadece yazının linkini ve kitabını tavsiye ediyorum. Eğer Cemre bir makale ve kitap yazmasaydı ve sadece sosyal medyaya bölük pörçük bir yazı koymuş olsaydı kimseye tavsiye etmeye yüzüm olmazdı. (Bu arada Cemre blog’una 2018 de sadece 1 (bir) yazı koymuş; kendisini zaman zaman twitter’da görüyorum; youtube videoları da yapmaya başladı. Umarım o da kendisini sosyal medyanın “çokluk yarışı”na kaptırmamıştır. Çünkü her geçen gün bir kişinin sosyal medyanın “hızlı beğeni, takipçi, yorum” rüzgarına kapılıp kalıcı platformları terk ediyor. Üstüne üstlük; ulaşip da uyarma fırsatı bulduklarımız cevaben “ne var bunda!” diyorlar.

102:1- çoğaltma yarışı sizi oyaladı

102:2 -Mezarlara varıncaya (ölünceye) kadar...

Ölöp kabirlere gitmenin pek çok yolu var. Fikirlerinizi “öldürmek” istiyorsanız buyurun sosyal medyanın hızlı ve ölümcül ama bir o kadar da tatmin edici pistine alalım sizi.

Kuranda “Hamd” Kavramı

“Hamd” kelimesi “(حمد) ha, mim, dal” harflerinden oluşmaktadır. Bu kelime sözlüklerde “Allah’a şükran duygularını gösterme, övme, sena etme” olarak geçmektedir. Tabi insanlar hatta alimler bile sözlükleri sanki Allah vahiy ile indirmiş gibi gördükleri için meallerinde de aynen bu anlamları vermişler. Hatta çoğu meali inceleyin “hamd” kelimesine karşılık olarak yine “hamd”i kullanmışlar. Alimler sözde Türkçe meal yazıyorlar; ama ya yanlış anlamlar ya da aynen Arapçasıyla geçirip kullanıyorlar ve bunun adına da Türkçe meal diyorlar.

“Hamd” kelimesini Türkçemizde de kullandığımız için aslında herkes bu kelimeyi biliyor ve günlük yaşamında da kullanıyor. Kullanıyor; ama doğru anlamıyla mı kullanıyor? O halde Kur’andaki “hamd” kavramını inceleyerek bizzat Kur’an, “hamd” kavramını hangi anlamda kullanmış görelim.

Öncelikle şunu söylemem gerekir ki; Kur’anda “hamd” sadece Allah için kullanılır, “hamd” Allah’a özgüdür, “hamd” Allah’tan başka kimseye izafe edilemez. Sadece Muhammed ve Ahmed bunun dışındadır. Bunların gerekçesini de yazının sonlarında açıklayacağım.

FATİHA 1: “hamd” (el-“hamd”u), Alemlerin Rabbi olan Allah’adır.

“Hamd” demek ki öyle bir şeymiş ki Allah’tan başkasına “hamd” edilemezmiş. Peki “hamd”e övgü diyenler, siz kimseyi övmüyor musunuz? İnsan sevdiği ya da başarılı herhangi bir kişiyi övebilir. Bundan daha doğal ne var ki? O halde istisnasız tüm mealler neden “hamd” kelimesine övgü demişler?

KEHF 1: “hamd” (el-”hamd”u), Kitab’ı kulu üzerine indiren ve onda hiçbir çarpıklık kılmayan Allah’adır.

MÜ’MİN 65: O, Hayy (diri) olandır. O’ndan başka İlah yoktur; öyleyse dini yalnızca Kendisi’ne halis kılanlar olarak O’na dua edin. “hamd” Alemlerin Rabbinedir.

Bakınız Kur’anda “hamd” sadece Allah için kullanılıyor. O’nun dışında kimse için kullanılmıyorken, “hamd”’e övgü demek komik olmuyor mu? Tüm mealler sanki birbiriyle anlaşmış gibi aynı hatada birleşiyorsa, o halde biz meallere nasıl güveneceğiz?

Ayrıca Arapçada övgü “hamd” değil ki Medh kelimesidir. Hatta bu kelime Türkçemizde de kullanılıyor. X kişiyi Methetme dediğinizde onu “övme” anlarız. Bu kullanım Arapçada da böyledir; fakat Medh kelimesi Kur’anda hiç geçmediği için o kelime üzerinde durmak istemiyorum.

“Hamd” sadece Allah’a yapılır; fakat hala “hamd” kelimesine bir anlam veremedik. Bu kelimenin anlamına yoğunlaşalım. Şimdi şu ayetleri dikkatlice inceleyelim;

İSRA 49: Dediler ki: “Biz kemikler haline geldikten, toprak olup ufalandıktan sonra mı, gerçekten biz mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz?”

50: De ki: “İster taş olun, ister demir.”

51: “Ya da göğüslerinizde büyümekte olan bir yaratık (olun).” Bizi kim (hayata) geri çevirebilir” diyecekler.

De ki: “Sizi ilk defa yaratan.”

Bu durumda sana başlarını alaylıca sallayacaklar ve diyecekler ki: “Ne zamanmış o?”

De ki: “Umulur ki pek yakında.”

52: Sizi çağıracağı gün, O'na "hamd" ile icabet edecek ve (dünyada) pek az bir süre kaldığınızı sanacaksınız.

Bakınız bu ayetlerde Allah'ı ve Ahireti inkâr eden tipler anlatılıyor. Onlar ne diyorlardı? "Biz öldükten sonra, kemiklerimiz un ufak olduktan sonra bu kemikleri kimse diriltemez." ve arkasından da alay ediyorlar. Bu alayların akabinde iman edenler Allah'a "hamd" edecek. Peki bu ne anlama geliyor? Çürümüş kemikleri kimse yeniden eski haline getiremez, kimse bu konuda yeterli değil. Bu işi tek yapabilen, bu işte yeterli olan sadece Alemlerin Rabbi olan Allah'tır. Allah'tan başka kimse yeterli değildir. O halde ""hamd"" kelimesinin anlamı Her şeye "Yeterli" olan demektir. Tabi bu anlamı sadece bir ayetle vermemiz bizi yanıltabilir. O halde tüm ayetlere tek tek bakmamız gerekmektedir. Ben tüm ayetleri inceledim; yalnız hepsini burada verirsem yazı gereksiz yere uzayacaktır. O halde belli başlı ayetleri yazıda incelemeye devam edelim.

İSRA 111: Ve de ki: ""hamd" (el-"hamd"u), çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan ve düşkünlükten dolayı yardımcıya da (ihtiyacı) bulunmayan Allah'adır." Ve O'nu yüceltebildiğin kadar yücelt.

Bakınız "hamd" Allah'adır, O'nun çocuğu yoktur, mülkte ortağı yoktur, O düşkünlükten dolayı yardımcı da tutmaz (Görünmeyen, nurdan yaratılmış meleklerle inananlar düşünsünler); çünkü Allah yetersiz bir ilah değil, O'nun gücü her şeye yeter; işte o nedenledir ki "hamd" sadece Allah'a aittir.

ANKEBUT 63: Andolsun onlara: "Gökten su indirip de ölümünden sonra yeryüzünü diriltene kimdir?" diye soracak olursan, şüphesiz: "Allah" diyecekler. De ki: ""hamd" Allah'ındır." Hayır, onların çoğu akletmiyorlar.

LOKMAN 25: Andolsun onlara; "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye soracak olsan, tartışmasız; "Allah" diyecekler. De ki; ""hamd" Allah'ındır." Hayır, onların çoğu bilmezler.

FATIR 1: "hamd", gökleri ve yeri yaratan, ikişer, üçer ve dörder kanatlı melekleri elçiler kılan Allah'ındır; O, yaratmada dilediğini arttırır. Şüphesiz Allah, her şeye güç yetirendir.

Bakınız hepsinde Allah'ın her şeye yeterli olacağı vurgulanmaktadır. O'nun yetmeyeceği hiçbir şey yoktur. Ayetlerde O'nun her şeye yeterli olduğu söylendiği vakit Allah'a "hamd" edin diye geçer.

Kur'an ayetlerini insanlara anlattığın zaman bazı insanların sizinle dalga geçtiğini görürsünüz. Hadi Ateist, Deist, Agnostikleri ... anlıyorum da kendilerine Müslümanım diyenler de bunu yapıyorlar. Bazıları bize ayet okuma, bazıları sen peygamberi devre dışı bırakıyorsun...vs. diyorlar. Bu tipler bizimle alay ettiği zaman Allah'a "hamd" etmemiz gerekmektedir. Çünkü onların amacı öğrenmek değil (Alaycı tiplerden bahsediyorum); onlara karşı sadece Allah yeter.

Bakınız Muhammed as.ın onunla alay eden tiplere karşı göğsü sıkışınca ne yapması gerekiyormuş? Ayetleri okuyalım:

HİCR 95: Şüphesiz o alay edenlere (karşı) Biz sana kâfiyiz.

96: Ki onlar, Allah ile beraber başka ilâhları (ortak) kılmaktadırlar; onlar yakında bilip-öğreneceklerdir.

97: Andolsun, onların söylemekte olduklarına karşı senin göğsünün daraldığını biliyoruz.

98: Sen Rabbini "hamd" ile Tesbih et (fesebbih bi"hamd"i) ve secde edenlerden ol.

99: Ve yakîn sana gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

Evet Muhammed alay eden tiplere karşı "hamd" ediyormuş, Allah'ı yeterli görüyormuş. Ama bu ayette sadece "hamd" etmiyor, "hamd" ile beraber Tesbih de ediyor. Tabiki eline 99 boncuğu olan oyun aletini almıyor.

Tesbih: Allah'ın istemiş olduğu şekilde hareket etmek demektir. "hamd" ile tesbih aynı anda olursa ne olur? Bu ayeti anlamak için bir çok ayete baktım; ama Bakara 30, o ayete tam anlamını veriyor.

BAKARA 30: Hani Rabbin meleklerle: "Muhakkak Ben, yeryüzünde bir halife kılacağım" demişti. Onlar da: "Orada bozgunculuk çıkaracak (yufsidu) ve kanlar akıtacak kimse mi kılacaksın? Oysa biz Seni "hamd" ile Tesbih (nusebbehu bi"hamd"ike) ve Takdis ediyoruz (nukaddesu)", dediler. (Allah:) "Şüphesiz sizin bilmediğinizi Ben bilirim" dedi.

Bu ayeti Kudüs kavramında da açıklamıştım. Bu ayette Allah'ın bir halife kılması söz konusu olduğunda meleklerin itirazı neydi? Orada bozgunculuk çıkaracak ve kanlar akıtacak demesi. Ya Rabbi oysaki biz seni "hamd" ile Tesbih ediyor ve seni Takdis ediyoruz. Ayete dikkatlice

bakın; bozgunculuk çıkarmak ve kanlar akıtmanın karşısında “hamd” ile Tesbih ve Takdis etme var. O halde “hamd” ile Tesbih etmek, bozgunculuk çıkarmanın zıttıdır; kanlar akıtmanın zıttı ise Takdis etmedir.

“hamd” yeterli görmek demektir, Tesbih ise hareket etmek demektir. “hamd” ile tesbih etmek Allah’ın istediği şekilde ona kulluk etmek, O’nu yeterli görmek, o doğrultuda hareket etmektir; yani bozgunculuk çıkarmanın zıttıdır. Zira “hamd” ile Tesbih etmek Allah’a itaattir. Allah’a itaat eden birisi bozgunculuk çıkarır mı?

Sadece Allah’a “hamd” edilir ve ayrıca Allah’ın isimlerinden birisi de el-Hamîd’dir.

İBRAHİM 1: Elif, Lam, Ra. Bu bir Kitap’tır ki, Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan nura, Hamîd, Azîz olanın yoluna...

2: O Allah ki, göklerde ve yerde ne varsa O’nundur. Şiddetli azap dolayısıyla vay inkar edenlere.

LOKMAN 26: Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allah’ındır. Kuşkusuz, Allah mutlak Ganî, mutlak Hamîd’dir.

Allah Hamîddir; çünkü yerde gökte ne varsa O’nundur. Bize alay ettiklerinde Allah’a “hamd” ederiz, bize sıkıntı çıkardıklarında Allah’a “hamd” ederiz, bize yardım ettiğinde de O’na “hamd” ederiz. Çünkü O’nun gücü her şeye yeter. Tıpkı Nuh ve kavmini suda boğulmaktan kurtarıp gemiye bindirince Nuh’un Allah’a “hamd” etmesi gibi.

MÜ’MİNÛN 28: “Böylece sen, beraberinde olanlarla gemiye bindiğinde o zaman de ki: “Bizi o zulmeden kavimden kurtaran Allah’a “hamd” olsun (el-“hamd”u).”

Sözü daha da uzatmadan şimdiye kadar bir türlü kimsenin anlam veremediği, daha doğrusu saçma sapan yorumlar yapılan ayetlere bakalım.

Buraya kadar ki ayetlerden şunu anladık ki: “hamd” sadece Allah’a aittir ve Allah’a “hamd” etmek de kuru kuruya O’nu övmek, yüceltmek değil, O’nu yeterli görmektir. Tabi bu yeterli görüş sadece dil ile yeterli gördüm şeklinde değil; bize muhalefet ettiklerinde, bizimle alay ettiklerinde, bize saldırdıklarında, bizi öldürmeye çalıştıklarında Allah’a “hamd” etmemiz gerekmektedir. Çünkü her konuda yeterli olan sadece O’dur. O nedenle O’nu yeterli görmek, her daim O’nun aramızda olduğunu hissetmek her Müslümanın yapması gereken bir görevdir. Peki Allah yeterli ise O’nun sözleri de yeterli değil midir? İşte Allah’a “hamd” etmek bir nevi Allah’ın sözleri olan vahiylerle konuşmak demektir. “hamd” ile Tesbih etmek de vahiylerle

hareket etmek demektir. Madem “hamd” sadece Allah’a ait, o halde Ahmed ne demektir? Ayetimize bakalım;

SAFF 6: Hani Meryem oğlu İsa da: “Ey İsrailoğulları, gerçekten ben, sizin için Allah’tan gönderilmiş bir elçiyim. Benden önceki Tevrat’ı doğrulayıcı ve benden sonra ismi “Ahmed” (éhmedü) olan bir elçinin de müjdeleyicisiyim” demişti. Fakat o, onlara apaçık belgelerle gelince: “Bu, açıkça bir büyüdür” dediler.

Ahmed kelimesi ism-i tafdildir. “hamd” yeterli demektir. Ahmed ise en çok yeterli olan demektir. Ahmed ismi kesinlikle bir insana konulamaz. Zaten araştırmalara göre kayıtlarda çocuklara peygamber dönemine kadar ve onun akabinde hiç Ahmed ismi konulduğu görülmemiştir. Ahmed ismini tarihte ilk kullanan Vahiyden yaklaşık 80 yıl sonra Arapça ilk sözlük “Kitab’ul ‘Ayn” kitabının yazarı olan Halil’in babasına aittir. Zaten o dönemler Kur’an tahriflerinin de etkisinin en hızlandığı zamanlardır.

Peki Kur’andaki Ahmed kimdir? İsa, Saff sûresi 6’da özetle ne diyordu? Kendisinin İsrailoğullarına gönderilmiş bir Resûl olduğunu, akabinde de Tevrat’ı doğrulayıcı ve kendisinden sonra gelen ismi Ahmed olan bir Resûlün de müjdecisi olduğunu söylüyor. Peki İsa’dan sonra gönderilmiş olan Muhammed nasıl olur da Ahmed ünvanını alabilir? “hamd” yeterli olan demektir. Yeterli olan da sadece Allah ve O’nun sözleri olan vahiydir. Zaten Saff 6’daki cümlede de ismi Ahmed olan bir Resûlden bahsediyor. Kur’andaki Resûl kavramını tekrar hatırlayın. Resûl Allah’ın vahyini kendi yorumunu katmadan eksiksiz olarak ileten kişi demektir. Yani Resûl kendi sözlerini söylemez, kendisine ne iletiliyse aynen onu iletir. O halde Saff 6’daki Ahmed sıradan bir kişi değil, Allah’ın ayetlerini ileten Resûl’dür. Yani Nebiler (peygamber) normalde Ahmed olamaz; ama Nebiler Allah’ın ayetlerini ilettiği için her Nebi doğal olarak da Resûl’dür. O halde bu ayetteki ismi Ahmed olan Muhammed’in Nebi değil Resûl sıfatıdır.

Ayrıca Saff 6’da ismi Ahmed ifadesinden Muhammed’in bir diğer ismi de Ahmed’dir diyorlar. Halbuki Arapçada sıfatlar da birer isimdir. Mesela Esmâ’ul-Hüsna (En iyi isimler) aslında Allah’ın isimleri değil sıfatlarıdır. Sıfatlar da özellik belirtir. O halde İsa kendisinden 600 sene sonra gelecek olan Muhammed’i bilmiyor; ancak kendisinin son Nebi olmadığını bildiği için muhakkak bir Nebi geleceğinden emin. (İsa’ya Hatem’ül Enbiya ayeti inmedi). Her Nebi de aynı zamanda Resûl olacağı için bu ayetin anlamı budur.

O halde Muhammed'in Ahmed (en yeterli) olması onun kişiliğinden dolayı değil, insanlara Allah'ın ayetlerini ilettiği içindir. O zaman sadece Muhammed değil, esasen her Nebi birer Ahmed'dir aslında.

Peki Muhammed ne oluyor? Kur'anda 4 ayette Muhammed ismi geçer. O da mı başka birisi dersiniz? Hayır! Çünkü Muhammed sıfat değil bizzat özel isimdir. Ayetlerin bağlamından çok rahat bunu anlayabiliyoruz.

AL-İ İMRAN 144: Muhammed, yalnızca bir elçidir. Ondan önce nice elçiler gelip-geçmiştir. Şimdi O ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz? İki topuğu üzerinde gerisin geri dönen kimse, Allah'a kesinlikle zarar veremez. Allah, şükredenleri pek yakında ödüllendirecektir.

MUHAMMED 2: İman edip salih amellerde bulunan ve Muhammed'e indirilene, ki o Rablerinden bir haktır- iman edenlerin (Allah), kötülüklerini örtüp-bağışlamış, durumlarını düzeltip-ıslah etmiştir.

FETİH 29: Muhammed, Allah'ın elçisidir. Ve onunla birlikte olanlar da kafirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler.

AHZAB 40: Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir; ancak O, Allah'ın Resûlü ve Nebilerin kapatıcısıdır (hatem: son ya da mühür değil kapatmak demektir). Allah, herşeyi bilendir.

Evet Muhammed ile beraber Nebilik bitti, artık Allah yeni bir kitap göndermeyecek. Muhammed ismi özel isim olduğundan anlamıyla çok ilgilenmiyorum.

Son olarak da Muhammed'in Miraçta çıktığına inanılan Makam-ı Mahmûd'a bakalım.

İSRA 78: Güneşin sarkmasından gecenin kararmasına kadar salatı ikame et. Fecir vakti de anlat (Kur'anın anlamı oku değil, anlat demektir), işte o, şahid olunandır.

79: Gecenin bir kısmında uyan, sana özgü olarak. Umulur ki Rabbin seni Yeterli bir makama (makâmen mahmûden) ulaştırır.

İsra sûresi Muhammed'e Peygamberliğinde Mekke döneminin en sonlarında inen sûredir. Mekke'de zulüm gören Muhammed ve ashâbı sözlü, psikolojik ve fiili işkencelerden geçtikten sonra Muhammed yeni yurt arayışında bulunmuştur.

Bildiğiniz gibi ilk önce Habeşistan’a hicret olmuştu. Daha sonra Mekke’de kalanlara yönelik şiddet daha da arttı ve ardından 3 yıla yakın “boykot” uygulandı. Bu boykot döneminde Muhammed önce Mekke’ye daha yakın olan Taif’e yolculuk etti; ama Taifliler onu dinlemeyi kabul etmediler. Tekrar Mekke’ye dönen Muhammed artık Mekke’de sahabelerle beraber İslam’ı yayamayacaklarını biliyordu ve o sıralarda Medine’den Kâbe’ye gelenlerle görüştü ve Akabe denilen yerde toplandı (1. ve 2. Akabe Biatleri) ve böylece Medine’ye Hicret edildi.

İşte İsra sûresi 1. ayetinden sona kadar Hicret konusunu işler. İlk ayette Muhammed’in Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksa’ya İsra (gece yürüyüşü değil, gizli yürüyüş demektir) yapması hadisesi budur. Ayetlerin devamında Musa’nın İsra’sı anlatılarak Muhammed’e mesaj verilmektedir. Zaten bu sûrede o kadar çok emir ayetlerinin bulunması da boşa değildir. Sonrasında Nuh’tan, Adem’den örnek verdikten sonra Muhammed’e nerdeyse ayetlerden fitneye düşürüp uydurmaları için onu dost edineceklerinden ama Allah’ın onu sağlamlaştırdığı hatırlatılır. Devamında onu yurdundan çıkarmaya mecbur bırakmalarından bahseder ve bu esasen tüm Resûllerin sünneti olduğu hatırlatılarak ona ve sahabelere moral verilir.

İşte bu ayetlerin ardından Allah diyor ki: “Güneşin sarkmasından gecenin karanlığına kadar salatı ikame et.” Bu ayeti de Hakkı Yılmaz’ın meali hariç istisnasız tüm mealler namaz kıl diye çevirmişler. Yahu Muhammed ve ashabı ölümle burun buruna, kendi yurtlarından sürgüne uğrattılıyor ve Allah Muhammed’e sabretmesini, sadece sana değil tüm Resûllere bunu yaptıklarını söylüyor; ama ardından hadi git de namaz kıl der mi? Allah bu zorluklardan sonra mutlaka salat (konuyla alakalı vahiy toplantısı) yapmalarını söylüyor.

Ve 79. ayette kendisinin geceleri uykusunu bölerek de olsa mutlak sûretle uyanmasını ve vahyin mesajına yoğunlaşmasını istiyor. İşte böylece Makam-ı Mahmud’a (Yeterli Makam) ulaşacağını müjdeliyor.

Bu Makam-ı Mahmud neresidir? Tabiki Medine’dir. Artık Mekke’de vahyin yaşama imkanı olmadığı için vahiyle yaşanılacak yer, Makam-ı Mahmud, yeterli makam >>> Medine’dir.

(Not: Her ayet Muhammed ve ashabı içindir. Bizim bu ayetleri te’vil etmemiz gerekmektedir. Vahyin yaşanmadığı ortamdan vahyin yaşandığı ortama hicret ederseniz bu sizin için Makam-ı Mahmud’dur.)

Kenan ESEN

24 Kasım 2018

Bu yazı da konu ile ilgili :

[Yöntemsel Yanlışlıklar ve SALAT](#)